

A futuroológus előre megmondta

Alvin Toffler: A harmadik hullám

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Kömlődi Ferenc. „A futuroológus előre megmondta”.

Információs Társadalom II, 1. szám (2002): 85–86.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.II.2002.1.8>

A folyóiratban közölt művek

a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0

Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.

A futuroológus előre megmondta

Alvin Toffler: A harmadik hullám

Végre magyarul is olvasható a neves amerikai futuroológus és társadalomtudós, Alvin Toffler 1980-as, mindmáig aktuális, nagyhatású kulcsműve, *A harmadik hullám*. A szerző más jelentős munkái (például a *Jövősokk*) még mindig fordításra várnak. Pedig, ellentétben Tofflerével, a múltban felvázolt jövőképek túlnyomó többsége manapság ugyancsak mosolyt fakaszt, vagy – mosoly nélkül – egyszerűen nem vált valóra. A múlt futuroológusai általában vicces álmodozóknak tűnnek, jókat derülünk rajtuk, mint amikor a Filmmúzeum csatornáján elkapjuk a „Halló fiúk, halló lányok” egyik 1968-as adását, amelyben Antal Imre fehér műszálas garbóban faggat űrkutatókat, hogy hogyan fogunk tubusból étkezni a Holdon kétezerben.

A jövő egészen másmilyen lett

Lehet sorolni a valóra nem vált jóslatokat: az űrkutatás messze nem váltotta be a hatvanas évek végén hozzáfűzött reményeket, nagyon távol vagyunk még a Marstól, a tömeges űrrepülésnek nyoma sincs, sőt! A számítógépek, illetve a mesterséges intelligencia, a robottechnológia fejlődési irányait is egészen másfelé sejtették negyven évvel ezelőtt, de még húsz éve is. Beszélő gépekről, mesterséges értelemről, robotinasokról sokan álmodoztak, a kommunikáció, a mikroelektronikai forradalom valós lehetőségeit viszont nem sejtették meg.

Toffler elkerülte a csapdákat: nem bocsátkozott konkrét jóslatokba, hanem tendenciákat, irányokat, és egy mindent átalakító, globális méretű váltást vetített előre. Mindezt élvezetes, rendkívül szórakoztató, tudományos szőrszálhasogatásoktól, posztmodern okoskodásoktól mentes stílusban. A múltból kiindulva, plasztikus képekben felvillantva a régi civilizációt, logikusan „építi fel” a jövő társadalmát, s annak bonyolult – információ-alapú – kapcsolatrendszerét, az „új szintézist”, a „XXI. század demokráciáját”. A „tudományos-technikai forradalom szülte „technotronikus”, „posztindusztriális”, „szuperindusztriális” társadalmat.

„Ez az új civilizáció olyan mélységesen forradalmi, hogy valamennyi régi beidegződésünket megkérdőjelezi” – írja. A jelen, 2002: valamennyien Toffler „harmadik hullámának” megvalósulását éljük át, az 1982 óta eltelt évek őt igazolták.

Toffler sohasem tetszelegett próféta-pózban. „Amikor azt mondom, hogy valami meg fog történni, feltételezem, hogy az olvasó ebbe beleérti a megfelelő bizonytalansági tényezőt” – fejt ki az előszóban.

Szubjektív valóság? És mit értünk hullámokon?

„A társadalmi előrejelzések sohasem értékmentesek vagy tudományosak, tekintet nélkül arra, hogy mekkora számítógépes adatbázist használnak. A harmadik hullám nem objektív előrejelzés, és nem kívánja azt a látszatot keltetni, hogy mondanivalója tudományosan bizonyított lenne.” És mégis, sokkal inkább megvalósulni látszanak a könyvben leírtak, mint a magukat általában tudományosan tárgyyszerűnek feltüntető jövőjós agymenések.

A könyv központi metaforája a „változás egymással ütköző hullámainak képe”. Az emberiség történetében eddig két, a korábbi valóságot alapjaiban megrázó, átalakító hullámról beszélhetünk: a gyűjtögető életformát felszámoló mezőgazdaság, illetve a mezőgazdaságot váltó ipar térnyeréséről. Az ipar által megszemélyesített „második hullámot” váltja az információ jelképezte, nyíltabb társadalmakat „ígérő” harmadik, mely ékes bizonyosságát adja, hogy „az emberiség története, nemhogy a végét járná, hanem inkább még csak most kezdődött el igazán”.

Egy teljesen új civilizáció készül: új családdal, megváltozott munkamódszerekkel, új életmóddal, másféle szerelemmel, új gazdasággal (!) és politikai-társadalmi konfliktusokkal, másféle gondolkodásmóddal. A harmadik hullám múlt időbe teszi az ipari társadalmak szabályrendszerét („mintáit”): standardizációt, specializációt, szinkronizációt, koncentrációt, maximalizációt és centralizációt. Felszámolja a mezőgazdaság térszűkítésével beállt termelés és fogyasztás közötti elidegenedést, el-lentétet.

A hagyományos nemzetállamoknak szintén véget vet: Toffler – McLuhan-re emlékeztetve – „globális vállalatról”, „planetáris tudatról” és transznacionális szervezetekről („t-háló”) elmélkedik. És így tovább... Azaz, a mát, 2002-t és a közeljövőt vázolta fel... Vagy, mint ahogy Z. Karvalics László írja a bevezetőben: „az információs korszak kutatói mindnyájan Toffler trilógiájának köpönyegéből bújtak elő.”

Kömlödi Ferenc

IRODALOM

Alvin Toffler: A harmadik hullám (The Third Wave); 2001 Budapest, Typotex kiadó, Információs társadalom A-tól Z-ig sorozat; fordította: Rohonyi András